

*Kak powitam ja tebe,
mój Jezu najlubši?
Kak zapomnju ja sebje,
će dżeržu w wutrobje?
Mój Jezu, swěć mi z hnadu,
zo tebe lubo mam;
mój Jezu, daj mi radu,
zo tebi chwalbu dam.*

*Twój Cion tebi palmy,
hdžež ty džeš, nasćele,
a ja chcu spěwać psalmy
a rjenje chwalić će.
Njeh wutroba ćí kćěje
a njeh će lubuje;
hdyž dušu lubosć zhrěje,
rad wona česći će.*

*Ty sy mi swěru pomhał
ze wšeje žalosće,
mi ćělo z dušu wumóhł
ze wšelkej' stysknoće.
Ja běch wšo prawo zhubił
wšak k twojom' kralestwu,
ty pak sy hnadu slubił,
će z hnadu žiwjenju.*

*To piš sej do wutroby,
ty zrudne stadleško;
hdyž přińdžeš do zrudoby,
dha wšak z tym troštuj so.
Ach, budž ty jeno měrny,
twój Knjez ćí blisko je,
wón pomocnik je swěrnny,
će z hnadu troštuje.*

*Wón přińdže k swětnom' sudu
wšech njepokutnych dla,
ze žohnowanjom k ludu,
kiž jeho Duchu ma.
Pój, Jezu, naša jasnosť,
a wjedź nas ze swěta,
ach, daj nam swoju krasnosť,
nam wotamkn' njebjesa.*

słowa: Paul Gerhardt 1653
přełožk: Budyšin 1741
spěwarske č. 7

Přihotowanje na wopyt

**Witanje
džěcatka
w žłobje
w Betle-
hemje**

Rys.:
archiw PB

„Wopyt ze zapada přińdže.“ Hdyž so tajki wulki podawk w času NDR připowědži, tak započa so čas wobstajneho přihotowanja. Stwy so rjedžachu a za přenocowanje připrawichu. Hospozy spytachu pola rěznika někajku chłósćenku zesply blida wobstarać, přiwuznistwo so zwola na zhromadnu bjesadu abo wulěty. Pomału stopnjowaše so napjatosc. Kajke budže witanje? Što woni sobu přinjesu? Skónčnje běše tak daloko. Dopominam so, kak přińdže 1969 wuj ze Zapadneho Berlina přeni króć na wopyt. Měješe přeni kapsny ličak sobu, kotryž płaćeše tehdy 2 000 hriwnow. Wón wěšćeše, zo budžeja ličaki za někotre lěta jenož hišće 20 hriwnow płaćić. Mi 13lětnemu hólcej běše to wšo jara wažne.

Nětko w adwentnym času přihotujemy so na wopyt Jezusa Chrysta. Kaž tehdy w NDR so rjedzi, wari, nakupuje a přihotuje. Hody budže tak daloko, zo Jezu přińdže.

Paul Gerhardt prašeše so, kak by so prawje přihotował na Jezusowy wopyt. „Kak powitam ja tebe, mój Jezu najlubši?“, basnješe w znatym adwentnym kěrļušu. Dopominaše so na to, kak začahny Jezu do Jerusalema, na wosole jěchajo. Ludžo torhachu hałzy z palmowych štomow a kładžechu je na puć. Hdyž sej w adwentnym času hałžki do stwy stajimy, tak je to kaž dopomnjenka na Jezusowy tehdyši při-

chad. Kěrļuše su runje tak wažne kaž hałžki.

Kak wón přińdže? Nic kaž wopyt z wulkim awtom. Tež nic kaž tehdy na wóslicy. Jezu přińdže w Božim słowje k nam a w Božim wotkazanju. Směmy z nim rěćec w modlitwje a so jemu dowěrić. Na mystiske wašnje zastupi do našeho žiwjenja. Paul Gerhardt chce jeho witać z lubosću a kćějacej wutrobu, poľny džakownosće za pomoc a wumóženje, za trošt a hnadu. Zapisać směmy sej do swojeje wutroby, zo je nam Jezu jako naš swěrnny pomocnik blisko, cyle blisko, wosebje potom, hdyž smy zrudni abo hdyž smy njeměrnny. Hnadnje wodawa nam naše přestupjenja a dopomha z tym k wěrnemu žiwjenju. Wón wjedže ze stysknoće a žalosće. Lubosć k Jezusej namaka prawe puće a formy, zo by so jeho wopyt derje přihotował. Jezu je pomhał, tuž njeh je wón jako swěrnny pomocnik tež lětsa zaso lubje wityny.

Paul Gerhardt myśli skónčnje na posledni Jezusowy wopyt, na jeho přichad na kóncu wšitkich časow. Potom přińdže Jezu jako sudnik. Njepokutny čłowjek dyrbi krunty wusud wočakować. Stóž pak słuša k Božemu ludje, k tym, kiž su jeho słowo slyšeli a duchownje přiwzali, smě so nadžijeć na žohnowanje. Tón, kiž je k nam na wopyt přišoł, chce nas potom w swojej njebjeskej krasności witać.

Jan Malink

Adwentne swětło

Nětko je skónčnje adwent! Čas přihotowanja na hody, čas poprjancow a swěčkow. Hdyž je wonka zahe čma, čujemy so při swětłe swěčkow wosebje derje. Čakamy na hody, na swjedžen Jezusoweho narodženja.

Jezus je prajil: „Ja sym swětło swěta. Štóz za mnu dže, njebudže chodźić w čemnosći, ale změje swětłósć žiwjenja.“ (Jan 8,12) Čim bliši je Jezus, čim swětlišo budže.

To widźimy tež na adwentnym wěńčku. Kóždu njedzelu zaswěćimy dalšu swěčku. A potom su hody.

Přeni adwentny wěńčk mějachu srjedz 19. lětstotka w Hamburgskej syrotowni za hólcow „Rauhes Haus“. Wěńčk měješe pak 24 swěčkow, za kóždy džeń w adwenće jednu. Při adwentnej nutrnosći fararja Wicherne smědžeše kóždy džeń jedyn z hól-

cow dalšu swěčku zaswěćić. Předstaj sej, kak swětłe je tutón wulki wěńčk na kóncu swěćić!

Namakaš tu we wobrazu 24 swěčkow? Jeli chceš, móžeš je wumolować. Hlej, kak swětły wobraz nětko je!



Beata Richterowa



„Widžu nana, widžu mać“

W zašlych tydženjach běše w Serbach lědma móžno tutu knihu nic na wědomje brać. Recensije, wujimki, čitanja we wobłuku čitanskeje turneje LND – čehodla so wšudžom wo njej reči a so wona doporučuje?

Kniha je pokročowanje wuspěšnje čitanki „Naš nan a naša mać“ (1982). Nowa antologija „Widžu nana, widžu mać“ wužiwa w natwarje a po wobsahu samsny koncept kaž předchadžaca. Wudała je zbirku Marka Maćijowa.

Kniha je spisana wot wjacorych serbskich awtorow a awtorkow, přinoški su krótke, žanry wšelake. Tuž znaje kóždy Serb najskerje znajmjeńša jednoho abo jednu z awtorow/awtorkow wosobinsce. Prjedy hač by so čí móhło při čitanju započec wostudzić, je přinošk zwjetša hižo nimo.

Swoboda we wuběru žanra wučinja pisanosć knihi. A hdyž so čí něšto njespodoba abo swójskim čitanskim zwučenosćam njewotpowěduje, potrjehi to jenož wěsty přinošk. Kniha hodži so potajkim lochko čitać, tež po kuskach.

„Swójbne dopomnjenki“ – tak podtitul knihi – sahaja wróco do cyteho 20. lětstotka. Štóz ma stawizniski zajim za tutón čas, změje při čitanju zawěsće swoje wjesele. Ale potencial tematici „staršej“ saha dale. Wopisowane žiwjenske wobstojnosće, wosoby a jich charaktery, počahi a komunikacija mjez nimi přeprašuju přirunować – ze swójskim časom, ze swójskimaj starši-

maj a snano tež ze sobu samym/samej. Što bych sam/a pisał/a? Što bych pisali moje džećići? Što bych sej snano přał/a, zo bych pisali? Cyle po swójskej žiwjenskej situaciji a nazhonjenjach wěste aspekty jednotliwych přinoškow čitarja narěča a wosobinske asociacije wuwabja. Snano změje starši čitar wjac asociacijow hač mlódši. Snano pak tež jenož hinaše.

Přinoški su spisane w pozitiwnym duchu. Wučitaš džakownosć a česćownosć. To wjedže swójske dopomnjenki a rozmyslowanja tehorunja do tuteho směra. W džensnišej „towaršnosći skorženja“ ma so to wosebje wysoko hódnoćić.

W tym zwisku mam titulnu ilustraciju za njeporadźenu. Wupada za nazymu, zrudobu a rozžohnowanjom. Wobraz hodži so k počasej wuńdženja knihi, ale jeje charakterej po mojich měnjenju njewotpowěduje.

Znajemy w němskej literaturje podobne knihi, kotrež su runje tak woblubowane, na přikład „Worauf du dich verlassen kannst. Prominente schreiben ihren Entkeln“ (wud. K. Möllering, EVA, 1999). Po wabk knihi „Widžu nana, widžu mać“ za Serbow leži w tym, zo jako čitar wulku awtentiskosć přinoškow a wosobinsku bliskosć začuwaš, dokelž wopisane wosoby a/abow awtorki/awtorow a jich wobswět znaješ.

Beata Richterowa



Zohnowany adwentny a hodowny čas přeje wšitkim čitarjam, dobroćelam a dopisowarjam redakcija Pomhaj Bóh

Adwentne popołdnje

Njedzelu, 2. adwenta, **9. decembra**, swjećimy serbske kemše w Budyšinje hakle popołdnju, a to **w 14.00 hodź.** w Michałskej cyrkwi. Po tym budže adwentnička z kofejom, bjesadu a spěwanjom na farje. Wosebitu překwapjenku su džećići přihotowali. Wšitcy su wutrobnje přeprašeni.

Gymnaziasća spěwaja

Sobotu do 3. adwenta, **15. decembra**, změje 1. serbska kulturna brigada swój adwentny koncert w Michałskej cyrkwi. Koncert nawjeduje tachantski kantor Friedemann Böhme. Započatk je **w 17.00 hodź.**

Nowa CD z hudźbu Nagela

Składnostnje lětušich džesatych posmjertnin Jana Pawoła Nagela wuńdže před krótkim w hudźbnej agenturje Konsonanz nowa cejdeyka z džewječ kompozicijemi Nagela za pišćeale a bijadło. Hłownje nahrawal je hudźbne kruchi Budyski kantor Friedemann Böhme. Cejdeyka płaci džesać eurow a předawa so w Smolerjec kniharni w Budyšinje.

Hodowne dopomnjenki z džěćacych a młodych lět

W lětach mojeho džěćatstwa knježachu w Němskej hospodarska kriza, bjezdžěl- nosć a chudoba. Wosebje z lě bě w mě- stach, tam so wšelaka běda šerješe. Naj- hórše drje běchu lěta mjez 1928 a 1932. Naša šěsć wosobow ličaca swójba – star- šej, synaj, džěd a njewudata četa – dyr- bješe so wot 3,5 hektarow pódy zežiwić. Jejko płaćeše tehdy štyri pjenježki, za liter mloka płaćeše mlokarnja wosom do dze- wjeć pjenježkow. Z tym małym mnóstwom butry, kotrež so wuzbytkowaše, dyrbješe so mać w Budyšinje na wiki stupić, zo by něšto pjenjez do domu přišlo. Za hody plahowaše so wosom do džesać hus – hač bě jedna tež za naše blido myslena, to hižo njewěm.

Raz sym z nanom a wosom zarězanymi husycami do Budyšina na wiki jěl. Rano w pječich wotjědzechmoj. Husy ležachu w pleceny korbje na rěbkatym wozyku. Hłowy běchu z papjeru wobwite, na ko- trejž bě derje čitajomnje waha husy cy napisa- na. Na Zadnje Bohatej hač k Žitnej mjerwješe so z ludźimi. Połsta pjenježkow „Standgeld“ dyrbješe so płaćić. Jako přeni kupcy přińdžechu Drježdžanscy wikowar- rjo. Tući skičachu 90 pjenježkow na punt, za to pak nan nochcyše husy předać. Po třoch hodzinach w zymje stejo běchu wšitke za 95 pjenježkow na punt předaće. Wunošk natoži so na hodowne nakupy.

Něšto dnjow do hód so wulka pęc za- pyri. Džěd běše w zašlej zymje za to drjewo rubať a wosebity klófr natwaril. Pječech- my wosuški za nas a za susoda Křižana, k temu hišće něšto cokorowych tykancow.

Njemóžu so na žane „zelene hody“ w mojim džěćatstwie dopomni. Z džědom nastajichmy so sčasom přez hłuboki sněh do Budyšinka kemši. Wón měješe w cyrkwi swoje stajne městno na kóncu Přiwićian- skeje łubje, hdzež měješe dobry wid nalěwo na kantora a naprawo na klětku. Jako jenički měješe wón mały kamorčk za serbske a němske spěwarske. Zešiwk z liturgiju na Božu nóc a wosebite cyrk- winske swjědženje bě wot wjelelětneho wužiwanja hižo chětro přetrjebany. Kóždy přinjese kemši swěčku sobu. Do lěta 1934 njemějachmy w cyrkwi žane elektriske wobswětlenje, tež na krónowym swěčniku běchu jenož swěčki pričinjene. W swětle wjele swěčkow knježeše wosebita atmos- fera, a cyrkej bě kopaće poťna kemšerjow.

Wobradženje bě přeni dzeń hód rano. Njeměr a předwjeselo pola naju hólcow běštej wulkej. Hižo wokoło pječich rano běchmoj wotučenaj a staršimaj žaneho měra wjac njepopřachmoj. Džensa so džě- čić z hrajkami překopja, mój pak zwjese- lichmoj so nad twarskim kašćikom z drje- wjanymi klockami. Raz bě namaj nan w nócny džěle z desčičkow natwaril twjerdžiznu z murju dokoławokoła a šty-



Bohate hody džensnišich dnjow

Foto: priwatne

rjomi wěžemi. Jako wosebitu překwapjen- ku dóstachmoj k temu wojsku kapaju. Hudźbnicy pak njeběchu z wojoja, ale z pomolowaneho prasowaneho papjera. Čumpaty konik so kóždy lěto wobnowi, wšako wosebje hriwy a wopuš w běhu lěta počerpjechu. Jedne hody dóstachmoj z bratrom kóždy blachowu trompetu. Moja bórže ducha spuści. Njeběch drje tak derje z njej wobchadzał kaž bratr ze swojej. Na hodownym štomiku wisaše na dwaceći „fenkštiklow“. Mějachmy tež pječene hwězdy z biskwita. Šokoloda žana njesy- daše, ta bě předroha.

K dnjej Třoch kralow so hodowny štomik zrumowa, to rěka, štož wot njeho hišće zbywaše. Stódkosće při scěnje běchu zwjetša hižo „myški“ wothrymzali. Pječwo stódzeše za džědowym smjerdžatym tobakom.

Běchmy chudzi, ale spokojni.

Tež na tři powójske hody so derje dolo- minam. Běch 4 000 kilometrow zdaleny wot doma we wójskej jatbje hłuboko w Ruskej. Tam wšak hody njeběchu swje- džěń, ale cyle wšědny džěłowy dzeń.

Struchte běchu hody 1945. Naš kapitan Šamonakow, tajki aziatiski typ, drje njewě- džěše ničo započec z hodownym swjědže-

njom. Šěsć měsacow dołho hižo běchu prózdne deski naše loža a hlód naš stajny přewodžer. K hodam bě zyma hižo tři mě- sacy stara. Skónčnje dóstachmy ruske fil- cowe škórnje, wowče kožuchi a kožucho- we měcy. Nětk so lědma hišće wot Rusow rozeznawachmy. Naš němski lěhwowy komandant jednaše ze Šamonakowom. Tón skónčnje dowoli, zo dóstachmy pator- žicu rano liter poliwiki z běleneho wowsa. Hewak sydaše trójce wob dzeń kałowa poliwiki. Štož pak so patoržicu wjace na jě- dži přetrjeba, dyrbjachu kucharjo w při- chodnych dnjach zaso zalutować. Derje dopomnić móžu so hišće na druhi dzeń hód 1945. Tehdy wudžělchu so póstowe karty a tak mózachmy skónčnje swójbam doma zdžělić, zo smy hišće žiwi. Na to dóstach w februaru 46 přenju poštu wot doma.

Hody 1946 mějachmy noweho koman- danta. Bě to Ukrainjan, kiž bě bóle člo- wjesce zmysleny hač jeho předchadnik. Nětk smědžachmy k hodam štomiki pyšić. Hwězdy a jandželki so z třěšneho papjera wurězachu a z kalkom wobělchu. Přida- nje so štomiki hišće z watu porjenšichu, swěčki pak žane njemějachu. W lěhwje mě- jachmy mjeztym tež „kulturnu skupinu“. Jeje čłonojo rozeznawachu so wot druhich přez to, zo njemějachu žadyn plěch kaž my. Skupina wobsteješe z chóra, přewo- džaného wot jednych huslow, akordeona a samotwarjeného bijadła. Wječor w sedmich so hodownička započa, wot- měnjejo za wšě baraki. Spěwniki žane nje- mějachmy. Teksty běchmy z pomjatka napisa- li a nawoda kulturneje skupiny bě noty přidať. Tak přińdže nimo styska něšto wot hodowneho poselstwa do našich wutro- bow a nimo wole so tak někotra sylza wuroni.

W lěće 1947 potom dóstachu někotři specialisća, kotřiž smědžachu w svojim powołanju jako tružerjo, šoferojo abo zamkarjo džělać, 150 rublow měsačneje mzdy. Tući kupichu k hodam rězneho konja. Tak pfluwašej w našej poliwece dvě kulce konjaceho mjaso za kóždeho. Ruscy oficěrjo přińdžechu ze swojimi žonami a wobdźiwachu wupyšene štomiki, tež na program kulturneje skupiny kedźbliwje sluchachu. Čim dlěje jatba traješe, čim bóle wšak mnozy wotupichu. Njewěstosć při- choda hišće to swoje dočini.

Što je měť Siegfried Jahn z Ringenhaina wutrac! Hakle po jědnaće lětach jatby wón Němsku zaso wuhlada. Wón bě při přestyšowanju w lěhwje přez lesć politofi- cěra podpisať, zo bě na wójskich złoštni- stwach wobdžěleny byť, kotrež pak wón jako jednory wotak ženje njebě skučil. W krótkim procesy bjez zakitowarja běchu jeho k dwójce 25 lětam jatby zasudžili.

Kurt Latka

Serb zwonka Łužicy

Hinc Šolta w Lauterbachu sydondžesatnik

Mi zeńdže so kaž mnohim Serbam. W měsacach po přewróće lěta 1989 storčich w Nowej dobjje přeco zaso na čitarske dopisy Hinc Šolta z Lauterbacha. Mjeno bě mi – kaž mnohim Serbam – njeznate. To so poněčim změní, jako přez wozjewjenja a na konferency Mačicy Serbskeje „Serbja pod stalinistiskim socializmom“ wjace wo dóńće Hinc Šolta zhonich.

Hinc Šolta narodži so 10. decembra 1937 w Nowej Wsy pola Rakec. Po wopyće zakładneje šule džeše w léce 1951 na Serbsku wyšu šulu do Budyšina a wottam po zakónčenju džesatki jako wolontar do redakcije Noweje doby. Bórže bě zamotwity za zadnju stronu, za lokalki. Džeło so jemu lubješe, ale wone so nahle přetorhny, jako jeho dwacecílětneho zajachu. Nastork bě wozjewjenje noticy wo jemenitiskim kralu, kiž bě swojich bratrow zamordować dał. Wumjetowachu jemu, zo počahi mjez arabskimi statami a NDR sabotuje a zo ma negatiwne nastajenje napřečo statej a socializmej. Hinc Šolta bě scelak BBC słučať a wo tym so z kolegami redakcije rozmołwjať. MFS bě wobšěrny informowane, kolega-redaktor bě derje donošowať. Hinc

Šolta so zasudži. Lěto a dwaj měsacaj dyrbeje wotsedzeć. Štóz chce wjace wo tym čitać, temu doporuču knihu „Zatajena njeprawda“, w kotrejž so tež dalje, podobne dóńty wopisuja. Listuju w njej sej praju, zo dyrbjeli sej tež džensa hišće – nimale 20 lět po přewróće – přeco zaso wuwědomić strašnosť a absurdnosť tuteho časa. To njesměto so zlahodnić a zabyć, štož w někotryžkuli chcyť, kiž jeho čitarske dopisy njelubuje.

Po wotsedženju jatby njedósta Hinc Šolta w Serbach žane džěło. Nakładnistwo jeho wotpokaza a tež čišćernja. Skónčnje jeho superintendent Wirth w Njeswaćidle přistaji. Pozdžišo džeše Šolta do Moritzburga, da so na katecheta wukublać a zasydli so ze žonu w Lauterbachu pola Crimmitschaua. Kak škoda je, zo njebě jemu popřate w Serbach džětać, sym w 90-tych lětach nazhonila, jako čitach jeho přinoški w Pomhaj Bóh a Serbskej protyce a jako pozdžišo kóždolětnje wot njeho zestajeny manuskript „Hesłow“ redigowach. Jeho serbsčina je hišće po wjele lětach, kiž nětko hižo zwonka Serbow bydli, přikładna. Dopomnjenki na džětatstwo a na přiwuzni-

stwo w serbskej holi wožiwjeja z jednorej, ale nazornej rěču zańdžene časy. Na prašenje, što by hinak było, hdyž by Hinc Šolta jako redaktor abo jako katechet w Serbach džětać móht, njeje wotmołwy.

Hdy sym Hinc Šolta wosobinsce zeznať, hižo njewěm. Bě to na jednej protykarkej bjesadze. Wot lěta 1999 mamoj mjez sobu prawidlowny zwisk. Z teho časa přihotuje wón serbske wudaće „Hesłow“. Wuměnjamoj sej listy z manuskriptom a korekturami, hdys a hdys dla někajkeho prašenja telefonujemoj. Ničo spektakularne. W tutech lětach je mój respekt před Hinc Šolta rostl. Wón je spuščomny, dypkowny, znaje serbsčinu a jeje ewangelsku narěč a widzi zmylki. Z nim so prosće derje hromadže džěta.

K jeho sydondžesaćinam w tutym měsacu přeju jemu wšo dobre, Bože žohnowanje, krutu strowotu a nadžijam so hišće wjele lět dobreho zhromadneho džěta.

Marka Maćijowa



Hinc Šolta

Foto: priwatne

Nowe napisy w Michalskej cyrkwi

Při lětušim nutrkownym wobnowjenju Michalskeje cyrkwe w Budyšinje je so piščelowa łubja powjetšila a so jeje do pjeć polow džělene łubine wobloženje grafisce wuhotowať. W srjedźnym polu namakamy wot pismikow alfa a omega wobrubjeny monogram Chrystusa jako znamjo, zo je Chrystus srjedžišćo wot započatka hač do wěčnosće. Štyri dalje pola wuhoto-

wachu so z bibliskimi napismami, dwěmaj w němskej a dwěmaj w serbskej rěči.

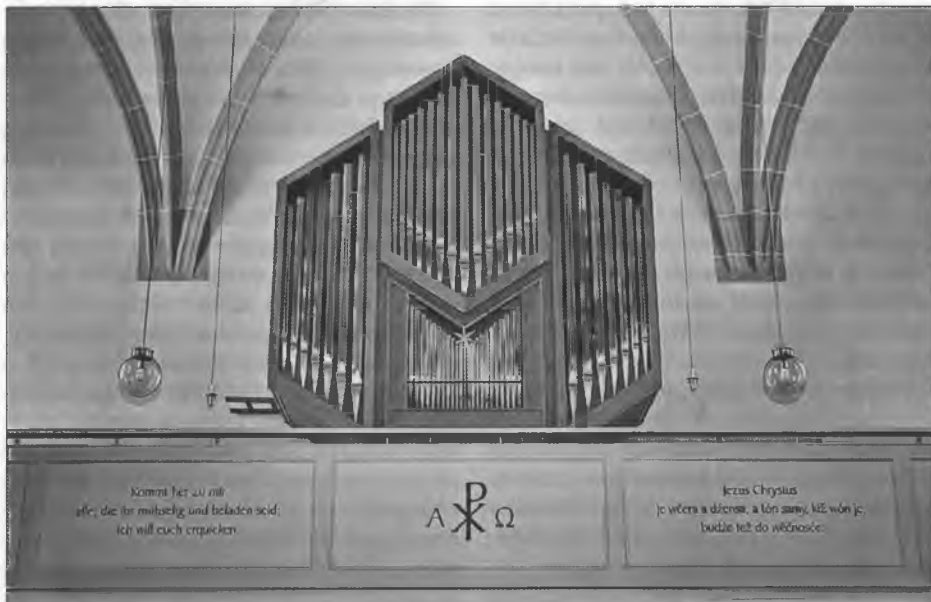
Zboka Chrystusoweho monograma namakamy hronje „Jesus Chrystus je wčera a džensa, a tón samy, kiž wón je, budže tež do wěčnosće“ (Hebr 13,8) a „Kommet her zu mir alle, die ihr mühselig und beladen seid, ich will euch erquicken“ (Matth 11,28). Wobě hronje namakaštej so hižo

na spočatku 20. lětstotka we wołtarnišću cyrkwe. Napisanaj běštej tehdy na z drjewom wukładzenej scěnje nalěwo a naprawo wot wołtarka. Nastałoj stej najskerje w zwisku ze zatwarjenjom tepjenja w léce 1904. Hdy so napisaj z cyrkwe zhubištej, njeje znate – snadž přez wupalenje cyrkwe w léce 1945 abo hakle při jeje wobnowjenju w 1960tych/70tych lětach. Serbske hrono so po wójnje na druhe městno dósta. Namakamy je w zlotych pismikach wokoło křiža na małym wołtarku we wosadneje rumnosći Michalskeje fary, kotryž nasta wokoło lěta 1950.

Na polu při južnej muri cyrkwe je napisanane hodowne hrono „Čeśc budž Bohu we wysokosći a měř na zemi a čłowjekam dobre spodobanje“ (Lukaš 2, 14). Tute je z lěta 1892 sem hesło třoch Michalskich zwonow. Tež na wšěch pozdžišo za Michalsku cyrkwe latych zwonach (1919, 1929, 1991, 2007) so tute hrono dale wužiwaše. Z nim zwony džensa hišće słucharjow strowja. Nětko móžeja je kemšerjo a druzy wopytwarjo cyrkwe tež čitać.

Nowe w Michalskej cyrkwi je hrono při sewjerneje muri cyrkwe: „Lobet Gott in seinem Heiligtum! Lobet ihn mit Posaunen, lobet ihn mit Psalter und Harfen!“ (Psalm 150, 1–3). Wone počahuje so na cyrkwinski hudžbu, kiž z łubje zaklinič – z piščelow a dalšich instrumentow, wot cyrkwinskeho a pozawnoweho chóra. Nowe hrono jako přenje kóždoho strowi, kiž do cyrkwe stupi, a namołwja tež wopytwarja chwalić Boha w jeho swjatnicy.

T.M.



Srjedźny džěl při lětušim nutrkownym wobnowjenju rozšěrjeneje a nowowuhotowaneje piščeloweje łubje w Michalskej cyrkwi w Budyšinje

Foto: E. Schmitt

Lenka Nowakowa z Rowneho †

Na 250 žarowacych zhromadži so 2. nowembra na Rownjanskim pohrjebnišču, zo bychu přewodželi Lenku Nowakowu k poslednjemu wotpočinkej. Serbja a Němcy, Hornjo- a Delnjołužičenjo, ewangelscy, katolscy a njecyrkwinscy běchu přišli so ze zaslužbnej Serbowku rozžoňować. Njewšednje bohata bě tež pycha kwětkow. Po přeću zemřeteje měješe pohrjeb Serbski superintendent Jan Malink, kotremuž Slepjanski wosadny farar Stefan Huth w němскеj rěči asistowaše. Tež kěrluš spěwachu so dwurěčne. Při rowje zaklinčachu Slepjanske dudy, na kotrychž zapiska Wolfgang Kotissek. Kantorki zanjesechu swojej załožerke a dołholětnej nawodnicy rozžoňowanski kěrluš a wšitcy zhromadženi nazymski spěw „Ha widžu-li ptačata čahnyć“. Předsyda Domowiny Jan Nuk dža-kowaše so zemřetej za jeje narodne skutkowa-
wanje.

Lenka Nowakowa narodži so 21. awgusta 1935 jako třeće dźećo do pobožneje serbskeje swójby žiwnosćerja Hanza Čižika a Marje rodž. Baderec w Brězowce. W Slepjanskej cyrkwi bu wukřčena. Z njej wotrosćechu sotra Marja, bratr Pawoł a jeje bratr-dwójnik Hanzo. Wo wukubłanje dźeći staraše so wosebje wowka Hana Čižikowa. Wot lěta 1941 do 1949 wopyta Lenka šulu w Brězowce, hdžež wučer Helmut Nowak wobdarjenu holcu spěchow-aše. Podpěrana wot cyleje swójby móžeše wot lěta 1949 Serbsku wyšu šulu w Budyšinje wopytać. Schorjenja dla ju dočasne wopuši a wukubła so wot lěta 1953 do 1955 na wučerskim wustawje w Małym Wjelkowje. Wot lěta 1955 bě z wučerku w Rownom. Tu zezna so z čěslu Erichom Nowakom, na kotrehož so 10. meje 1958 wuda. Po jeje přiładže poda so bórže tež

mandželski na studij pedagogiki do Budyšina. Šěsć dźeći z mandželstwa wuńdže: 1959 narodži so Marko, 1960 Michael, 1961 Lydija, 1963 Ronald, 1964 Christian a 1972 Klawdija. Swójbni, wosebje sotra Marja a přichodna mać, ju w dźěle z wulkej swójbu podpěrowachu. W lěće 1978 zemřej mandželski. Lenka Nowakowa wučerješe 35 lět na šuli w Rownom, podawaše wučbu w delnim schodženku, dirigowaše šulski chór a spěwnu skupinu. 1990 poda so na předwuměnk. Pjeć lět staraše so potom wo Serbsku stwu w Rownom. Wospjet měješe w zašłych lětach čerpjeć pod čěžkimi choroscemi. Lětsa k jutram znowa schori, nětko pak tak čěžko, zo hižo lékařskeje pomocy njebě. Poslednje tydženje přežiwi w hospicu w Radebeulu. Tam swječeše w kruhu swójby hišće raz Bože wotkazanje w serbskej rěči. Dnja 26. oktobra wona w starobje 72 lět zemře. Wona zawostaji šěsć dźeći, džesać wnučkow a pjeć prawnučkow kaž tež sotru a wobedu bratrow ze swójbomaj.

Žiwjenje Lenki Nowakoweje njewobmjenzowaše so na dźěło a starosć wo swójbu. Na mnohe wašnje skutkowaše do zjawnosće a podpěrowaše wosebje serbske narodne a kulturne žiwjenje. Lětdžesatki bě aktiwna člonka Domowiny. Njezabyte wosta jeje wustupowanje na IV. zwjazkowym kongresu Domowiny w lěće 1957, jako zakitowaše Radworskeho fararja Józefa Nowaka přećiwo politiskim nadběham. Lěta skutkowaše w zwjazkowym předsydstwje a w předsydstwje župy Běta Woda/Niska. Po swojim mandželskim nawjedowaše wot 1978 do 1990 Rownjansku Domowinsku skupinu. 1992 wuznamjenichu ju z Mytom Domowiny. Wot 1993 hač do 2000 bě městopředsydkka Domowiny.



Lenka Nowakowa na swjedženju 15lětného wobstaća Slepjanskich kantorkow w nowemburu 2005
Foto: archiv PB

W lěće 2000 bě sobu hłowna organizatorka poslednjeho serbskeho zjězda w Slepom.

Daloko znata bu Lenka Nowakowa přez swoje kulturne skutkowanje jako wuměnkarka. W lěće 1990 zhromadži žony ze Slepheho, Trjebina a Rowneho wokoło so a załoži z nimi skupinu Slepjanskich kantorkow. 1993 wožiwichu Kantorki jutrowne spěwanje w Rownom a wokolinje. Na njeličomnych zarjadowanjach ze swojim swojoraznym spěwanjom a wutrobitym wustupowanjom při posłucharjow zahorichu a kóžde lěto tež serbski cyrkwinski dzeń wobohačichu. 2005 móžachu swoje 15lětné wobstaće woswječić. Lenka Nowakowa bě přerjona kantorka, doniž ju naposledk chorosć njenuzowaše nawodnistwo złožiť.

Bjez łamkow tež žiwjenje Lenki Nowakoweje njebě. Swójbna rěč z dźěćimi a wnučkami bě němška, štož ju rudžeše. Tuž kmótrješe Rownjanskej Witaj-pěstowarni a chodžeše tam tydžensce z dźěćimi serbsce powědać a hrajkać. Tež w nabožnym nastupanju na dołhi čas swoje korjenje spuši, doniž so naposledk 1990 do Slepjanskeje wosady njenawróci. 1994 je w Njeswačidle Serbske ewangelske towarstwo sobu załožiła. Rady so na towarstwowych zhromadźiznach wobdželeše. W Slepom słušeše k stajnym wopytowarkam serbskich wosadnych popołdnjow.

„Njeh zaleći, štož nimo dže, trać dyrbi spominanje“ steji napisane na jeje mandželskeho a nětko tež jeje narownym kamjenju. Lenka Nowakowa wostanje mnohim w pomjatkju jako zaslužbna wučerka, energiska a hibičiwa Serbowka, zahorjena a zahorjaca spěwarka, njebojazna, wotewrjena a wutrobita žona. Pobrachować budže na wjele městnach. Z njej je Slepjanska wosada zhubiła swoju najmarkantnišu serbsku wosobinu. Bjez njeje je Serbstwo chudše. Njeh wotpočuje w měrje Boha Knjeza.

T.M.



Na 250 žarowacych přewodžeše Lenku Nowakowu k poslednjemu wotpočinkej na Rownjanskim pohrjebnišču. Dwurěčny pohrjeb měještaj Serbski superintendent Jan Malink a Slepjanski farar Stefan Huth.
Foto: J. Mačij

141. jubilejna namša w Dešnje

Ku gózbje 20lětnego jubileuma serbskich namšow nowšego casa jo se kazało 28. oktobra wótpołudnja zeger dweju do Dešańskeje cerkwy na namšu z Bóžym bli-dom. Tamko, žož jo se kóńc septembra 1987 wšykno zachopiło, jo pši kšasnem slyńcnem, pódzyskem wjedrje pšichwatało 79 namšarkow a namšarjow pšich generacijow, aby se radovalo nad Bóžym słowom a dojspitym wuwšim. Fararje Helmut Hupac-Kórjeński, Hans-Christoph Schütt-Dešański, jogo nan Dieter Schütt n. w. a Cyril Pjeh n. w. su zapowědali wjasołe pšosłstwo. Čłonka Dešańskeje młodeje wósady, Christin Hasackojc a Janko Kliem, stej cytafej ewangelium, kantorka Petra Semischowa jo grała na orgelach a pozawnisty ze Žylowa/Dešna su swětočně pšewóžili namšu.

W zawježenich słowach jo farar Schütt jun. pokazał na šěžku historiku situaciju namšow w Dolnej Łužicy z tym, až jo citěrował zapisk w agenže, kenž se chowa na Dešańskej farje. Tegdejšny Dešański farar Bogumił Šwjela (1873–1948) jo pisał pó majskej serbskej namšy w lěše 1941 do njeje slědujuće: „Letztes Mal amtlich benutzt Kantate 1941. Vor Pfingsten Donnerstag erhielt ich das Verbot, wendische Gottesdienste zu halten. Sch.“ Kake pódšišćowanje serbskego, kake górze za wěrjacych se za toš tymi lapidarnje statkujucymi słowami chowa! Tola wina cerkwy jo se pšewinuła: W pšedpšewrotowem casu lěta 1987 su se wobrošili młodše luže wokoło Dešanarki Christiny Kliemoweje, tencas hyšći Jahnojc, na Chósebuskego wušego promšta Reinhardta Richtera

(1928–2004), kenž jo za swóje młode lěta w Dešnje farske městno zastojal. Wón jo toš tu iniciatiwu pódpěrowal a z tym historiske pšeorientěrowanje bramborskeje ewangelskeje cerkwy serbskim wěrjacy m napšěšiwu póstarcył.

W prjatkowanju jo farar Hupac wulicował wó swóje njewěstosci tegdy pšed 20 lětami, ako jo se zwólny wugronil, na serbski prjatkowaš, a jo něnto konstatěrowal, až jo se „eksperiment“ ražil, dokulaž jo se wót serbskich luži pšiwzeł. Stakim jo se nastupiła nowa, młogi raz drje kamjenita, w celku pak wjelgin wuspěšna droga. Pšerěznje šesć raz wob lěto namša na jsach a gódowna namša w měsće, založenje Kupki serbska namša (1988) a Spěchowanskego towaristwa za serbsku rěc w cerkwi (1994), zapowědanie serbskego Bóžego słowa w rozgłosu (wót lěta 1989), pšistajenje fararja za serbske nastupnosći (wót 1994), wudawanje Pomagaj Bog (wót 1988) a Cerkwineje pratyje (LND, wót 1993), wudaše prjatkarskich knigłow (1991) a prjatkowanjow Herberta Nowaka (PPS 7, 2007), žěto na spiwarskich, kenž deje lětosa ku gódam pšedlažas (zesrjež 90tych lět), žěto na perikopach (bibliske teksty na njezele cerkwinego lěta, wót 2003) a wudaše žiśecych cerkwinych spiwanjow (SET 2007), wobžělenje žiši na nabóžnem tyženju SET (z lěta 2006), předny raz gódowne graše ze žiśimi (2006), předna žiśeca namša (2007), Serbska kazń we wobłuku nowy cerkwineje kazni (2005), na toš tom zakłaže wutwórjenje Pširady za serbske wósadne žěto pši EKBO (2006) a rosćeca integracija serbskego pšez cerkwi-



Christina Kliemowa rož. Jahnojc ma wjelike zaslužby wó wóžywnje serbskich namšow w Dolnej Łužicy pšed 20 lětami.

Foto: W. Měškank

nu wušnosć, jeje sobužělašerjow a nimskich wěrjacych – to su wažne wuspěchy žěta fararjow a lajkow.

Đłujkolětnym čłonkam Kupki serbska namša, Adelheid Dawmowej, Juru Frahnoweju, Hanelorje Handrekojc, Christinje Kliemoweje, Cyrilu Pjechoju a Werneru Měškankojcu, kenž wót zachopjeńka zwěrnje namšarsku statistiku wježo, jo se jeje něntejšny wjednik, farar Schütt jun., wósobinski wužekował. Medije ako Nowy Casnik, rozgłos a telewizija rbb su se za pódawk zajmowali a wó njom rozpšawili.

Pó namšy jo sajiž w Jahnojc góšćenju „Serbski dwór“ pšepšerjomje cerkwi kafej, tykańc a mazańc. Wjasołe serbske grono jo se pó žurli rozlěgało, teke spiwanja ako „Póž wutšoba, buž wjasoła“ abo „Doma, doma rědnje jo“ su se mójnje zgłosyli. Akle na wjacor su se namšarki a namšarje mja-zy sobu rozoznogowali a sebje žycyli Bóžemje! a Na strowe zasejwiženje!

Christiana Piniekowa

Budyšin: Wokrjesna synoda

Sobotu, 3. nowembra, we 8.30 hodž. započa so nazymska synoda z nutnosću sup. Pappajja na žurli hosćenca w Jiłochach. Předsyda synody powita jako referenta docenta popularneje hudźby na wosokej šuli za cyrkwinski hudźbu knjeza André Engelbrechta z Drježdžan a jako hosći někotre kantorki a někotrych kantorow našeje eforije.

Knjez Engelbrecht přednošowaše wo temje „Cyrkwinska hudźba mjez hajenjom tradicije a nadawkom připowědanja Bóžeho słowa“. Wón wuzběhny, zo je přežiwjenje wosadow tež wót cyrkwinskeje hudźby wotwisne. Młodži kemšerjo chcedza na kemšach hudźbu, kotraž so jim lubi. Trjebaja móžnosć, modernu hudźbu zwučować a potom z njeje tež kemše wobrubić. Wažne je, zo so z radosću Bohu k česći hudźi a zo je hudźba dobra. Hudźba čornuchow zwuraznja na žiwe wašnje wjesela a zrudobu. Němska spěwarka Sarah Kaiser

je rjane kěrlušy Pawoła Gerhardta do nowčasneje hudźby zdrasćita. Někotryžkuli hakle při tajkej hudźbje na to słuha, što jemu basnik praji. Wotpowědna hudźba móže młodzinu do cyrkwy wabić. Starši wosadni měli akceptować, hdyž nowa hudźba na kemšach zaklinči. Referent skónči z hodownym poselstwom jandželow: „Njebojće so!“

Dagmar Beyer rozprawješe wo svojich nazhonjenjach ze 16 chórowych projektow. Wot pjatka nawječor hač do soboty wječor je wona z młodostnymi intensiwnje nowčasne spěwy nazwučowała, kotraž su potom njedželu we wosadach zaspěwali. Při tym su młodostni z wulkej wutrajnosću a zahoritósću sobu skutkowali a zmužitósć pokazali, tež hdyž raz něšto cyle prawje njeklinčeše. Woni trjebaja składnosć za wupruwowanje svojich darow.

Kantor Alexander Rönsch z Huski rozprawješe wo wuznamje cyrkwinskeje hudźby

a liturgije za přihot k předowanju a kak wón to šulerjam 5. lětnika Hušćanskeje srjedźneje šule posrědkuje. Chwalba a džak za swěru našeho Boha a naše wuznanje k njemu su wažny wobsah kěrlušow a liturgije. Hudźba móže pomhać Boha lěpje zrozumić a zapřimnyć. Kantorka Christiane Rönsch poskići zajimcam popularneje hudźby pomoc.

Kantor Danny Schmidt z Michałskeje wosady skedźbni na to, zo je hudźba Boži dar a zo pomha wona při pytanju Boha a tež swójskeje identity. Zo so nowočasná hudźba najprjedy hustodosć wotpokazuje a zo hakle wjele pozdžišo k česći přinđže, njeje žadyn nowy zjaw, hladajo na přikład na J. S. Bacha abo W. A. Mozarta.

Synodalajo schwalichu zličbowanje lěta 2006 kaž tež hospodarski plan Budyškeje eforije za lěto 2008 we wysokosći 326 168 eurow a plan zarjada wosadnych kasow we wysokosći 445 245 eurow. Po dalšich informacijach z eforije so synoda připolndnu skónči. Přichodna synoda je planowana za 4. apryl 2008. **Handrij Wirth**

Twarske džěta při Michalskej cyrkwi zakónčene

Tři lěta dołho twarješe so na Michalskej cyrkwi w Budyšinje. Třěcha a fasada so wobnowištej, kula a wjertawka na wěži dóstaštej nowe pozłočenje, jedyn zwón měješe so znowa leć a naposledk so cyrkej tež wotnutrka wobnowi. Při tym so pišćelowa łubja powjetši, tak zo matej nětko pozawnowy a cyrkwiński chór wjace městna. Na wobloženje łubje napisachu so bibliske hrona, dwě w němskej a dwě w serbskej rěči.

K wotzamknjenju twarskich džětow wuhotowa Michalska wosada wot 31. oktobra do 4. nowembra swjedźenske dny. Přenje zarjadowanje bě němsko-serbska Boža služba nawječor na reformaciskim dnju. Pjattaće fararjow Budyskeje eforije, mjez nimi sup. Reinhard Pappai a něhdyšej fararjej Michalskeje wosady Wolfgang Duntsch a sup. Siegfried Albert, začahny do pońnje wobsadźeneje cyrkwyje. Michalski kantor bě za tute kemše komponował kantatu na słowa 111. psalma, kotruž zanjesechu spěwarjo Michalskeho cyrkwińskeho chóra a Budyskeho Schubertoweho chóra. Předowanje měješe farar Joachim Butter. Sup. Malink na to pokaza, zo je Michalska z lěta 1619 serbska cyrkej. Tuž swjećachu so kemše tež ze serbskim podžělom. Wěnowanje cyrkwyje praji so w třoch rěčach, kiž běchu so w běhu lětstotkow tu nałožowali: laćonsce (farar dr. Buliš), serbsce (sup. Malink) a němsce (sup. Pappai). Mnozy džěchu k Božemu wotkazanju, kiž duchowni na třoch městnach w cyrkwi wdžělchu.

Dalši wjeršk swjedźenskich dnjow bě koncert za swójby. Znaty křesćanski spěwar Siegfried Fietz spěwaše zhromadnje z džěćimi a staršimi, kotřiž běchu w bohatej ličbje přišli, swoje spěwy. Tuž knježeše w Michalskej cyrkwi dobra a wjesoła nalada.

Sobotu přewjedze so dzeń wotewrjonych duri. Tež tuta skladnosć bu wot wosadnych a Budyskich wobydlerjow łubje



Kermušnu njedzelu swjećachu so němsko-serbske kemše z biskopom n. w. Volkerom Krefom z Drježdźan (srjedža) a Michalskimaj duchownymaj. Foće: E. Schmitt

witana. Cyta cyrkej, wěža, łubja a zwony běchu přistupnje a wopytowarjo móžachu sej wšitko woměrje wobhladać. Fotowa wustajeńca a powerpointowa prezentacija wo twarskich džěłach informowaštej a twarska inženjerka Tereza Bejmakowa wěcywustojnje na prašenja wotmołweše. Tójšto ludži so za wobnowjenu cyrkej zajimowaše a swoje wjesele wupraji. Naliči so na 500 wopytowarjow, mjez nimi wjele swójbow.

Njedzelu swjećachu so kermušne němsko-serbske kemše, na kotrychž předowaše biskop n. w. Volker Kref z Drježdźan. Na započatku wupraji swoju radosć, zo smě zaso tu w Budyšinje předować. Kaž sam praji, slujeja lěta, jako bě superintendent w Budyšinje (wot 1979 do 1989), do najrjeńšich jeho žiwjenja. Kedźbliwje sluchachu wosadni na předowanje na słowa Michi: „Z čim dyrbbju so ja Knjezej bližić, so pochileć před wysokim Bohom? Prajene je tebi, čłowječe, što dobre je a što Knjez wot tebe žada, mjenujcy Bože słowo

džeržec a lubosć wopokazać a ponižować so před twójim Bohom.“ Na kemšach powita sup. Malink komunalnych nawodow zafarowanych wosow, wjesnjanoštow Michała Šołu z Dobruše a Joachima Hančuša z Kubšic kaž tež wyšeho měsćanostu Christiana Schramma z Budyšina, kotryž tež w mjenje tamneju wosadu postrowi. Dale předstaji sup. Malink wosadze rjemjeslniske firmy, kiž běchu twarske džěta wukonjeli, a džakowaše so wosebje inženjerce Terezy Bejmakowej a cyrkwińskemu předstejićerjej Heinzej Aurichej, kotraž běštaj twarske džěta přihotowałoj a přewođałoj.

Swjedźenske dny wuklinčachu njedzelu nawječor z koncertom, na kotrymž zahra Collegium musicum z Drježdźan pod nawodom kantora Dannyja Schmidta „Wodowu hudźbu“ wot Händela.

Wuhotowanje swjedźenskich dnjow wosadni z wjele lubosću podpěrowachu. Tak běchu reformaciski dzeń wšitcy kemšerjo na wječor a kermušu na kofej do wosadnych rumnosćow prošeni. Młody pjekar Bäns z Budyšina překwapu wšěch z wulkej tortu w formje Michalskeje cyrkwyje. Jako dopomnjenku dóstachu wšitcy mału, do drjewa wurězanu Michalsku cyrkej, kiž so jako wozdoba na hodowny štomik hodži. Tutu bě serbska wosadna we wjace stow eksemplarach zhotowić dała.

Wšitke zarjadowanja swjedźenskich dnjow běchu jara derje wopytane. Wosadni a hosćo wjeselachu so nad rjanym Božim domom. Chcemy so nadžijeć, zo wostanje naš Boži dom přez wjele lět tajki rjany. A chcemy so nadžijeć, zo – kaž to sup. Pappai w swojim postrowje praji – wonkowonemu wobnowjenju twarjenja nutřkowne wobnowjenje ludži sćěhuje. Njech sej wosadni swój Boži dom česća a přez sluchanje na Bože słowo k dobrej křesćanskej zhromadnosći namakaja.



Pjekar Bäns z Budyšina bě napjekł wulku tortu w formje Michalskeje cyrkwyje.

Rozprawa Serbskeho ewangelskeho towarstwa na léto 2007

Přednjesena na sobustawskej zhromadźiznje reformaciski džen w Budyšinju

Serbske ewangelske towarstwo ma tuchwilu 44 člonow. Spominamy na knjeni Marku Herrmannowu z Rakec a knjeza Jurja Šenka z Delnjeje Hórki, kotraž staj lětsa w lécu na Božu prawdu woteštoj. A započatk tuteho tydženja smy zhonili, zo je knjeni Lenka Nowakowa z Rowneho zemřela. Wšitcy tři běchu člonjo našeho towarstwa a su so swěrny na našich zarjadowanjach wobdželeli a džělo našeho towarstwa podpěrowali. Chcemy jich w čestnym pomnjeću wobchować.

Do předsydstwa našeho towarstwa słušeja knjeni Lubina Exlerowa, Serbski superintendent Jan Malink, farar dr. Jens Buliš, knjez Jurij Grofa, knjez Mato Krygar, knjez Günter Wjenk a knjez Měrćin Wirth. Wuradžowanja předsydstwa přewjedujemy w rumnosći našeho towarstwa w Serbskim domje. Na dnju wotwrynnych duri Serbskeho doma dnja 6. oktobra smy w našej stwě wo džěle našeho towarstwa informowali.

Džělo w léce 2007

Serbski cyrkwinski džen swjećachmy lětsa we Wojerecach. Wosebje chcú wuzběhnyć wulki angažement wosadneho fararja, knjeza Joachima Nagela. Wón je zamóhł wosadnych sobu do přihotow zapřahnyć, tak zo dožiwichmy jara pisany a wjesoły swjedžen we Wojerecach a na Horach.

W septembru běše Krygarjec swójba na lětuše **pućowanje serbskich swójbow** do Wuježka přeprosyla. Po pućowanju wot Budestec do Wuježka swjećachmy na dworje Dejkec statoka Božu službu ze sup. Malinkom. Knjeni Tejpelowa nam předstaji nowu wušiwanu chorhoj Wadečanskeje a Trjebječanskeje młodžiny a Smječkečanski muski chór nam zaspěwa. Wutrobnje džakować chcú so zaso Krygarjec swójbje, kotraž bě swjedžen nětk hižo třeci raz organizowała, a tež Dejkec swójbje, zo smy na jich statoku swjećić móhli. Mam začišć, zo so na tutón swjedžen na Dejkec dworje tež Wuježčenjo a Bukečenjo wjesela a rady na njón přińdu.

Lětsa bě sup. Malink zaso džěci na **nabožny tydžen** do Wukrančic přeprosył. 12 džěci so na nim wobdželi. Knjeni dr. Christiana Piniekowa a Jadwiga Malinkec stej tydžen sobu přewodžitoj.

Wulět ze Serbskim busom wjedžeše nas lětsa do Delnjeje Łužicy. Wobhladachmy sej nowonatwarjenu wjes Rogow pola Baršca. W Lubinje, hdžež skutkowaše Paul Gerhardt, na kotrehož lětsa wosebje



W loži Budyšinskeje cyrkwy rozložil Kurt Latka z Přiwic Helmutej Grosej z Džěžnikec (wotprawa) wustajeńcu wo ponowjenju cyrkwy.
Foto: E. Sprigade

spominamy, swjećachmy kemše a mječachmy bjesadu zhromadnje z Delnjoserbami.

Tež lětsa je zaso **Pomhaj Bóh** prawidlownje wušoł. Za to so wosebje redaktorce, knjeni Trudli Malinkowej, džakujemy.

Ochranowske hesła za léto 2008 su wušli. Knjez Hinc Šořta je je zaso za čišć přihotował. Hesła dóstanjeće pola našeho towarstwa a w Smolerjec kniharni w Budyšinju.

Na iniciatiwu knjeni dr. Piniekoweje smy za nabožny tydžen **spěwnik z delnjoserbskimi spěwami za džěci** přihotowali. Na nabožnym tydženju so tež džěci z Delnjeje Łužicy wobdželeja, a tuž je trjeba, zo mamy delnjoserbski spēwnik. Spěwnik je přeložk našeho hornjoserbskeho spēwnika z jednym nowym spēwom.

Z Prahi sym dóstał němski manuskript z nastawkami wo senioru **Pawelu Lanštjaku**. Senior Lanštják je drje mjez nami lědma hišće znaty, ale wón je Serbam w lětach po wójnje wjele pomocy posředkował. Tehodla smy so tež prócowali, zo by so manuskript přehladat. Staj to wobstaraloj knjez Resik z Chrósta a knjez prof. dr. Šořta z Budyšina. Praska Betlehemska wosada ma wotpohlad, po tym zo je hižo česku wersiju zhotowiła, nětko němsku brošuru čišćeć dać.

Tež wo **serbske pomniki** so lětsa zaso starachmy. Narowny kamjeń fararja Handrija Bróski a jeho mandželskeje Amalije w Budestečanskej cyrkwi smy dali wuporjedić a w cyrkwi zaso postajić. Serbski pomnik při Michalskej cyrkwi w Budyšinju dyrbeše so dla twarskich džělow na fasadze Božeho domu nachwilnje na druhe městno přesađić. Nětk je so zaso k cyrkwi wróćo stajil. Při tutej składnosći je so pismo znowa wumolowało a podest, na kotrymž pomnik steji, je so wobnowil. Michalskej wosadze smy počojcu wudawkow za tute džěla narunali.

Zwiski k druhim serbskim towarstwam

nastupachu předewšěm Delnju Łužicu. Spěchowanskemu towarstwu za serbsku řeč w cyrkwi smy za čišć knihi z předowanjami fararja Herberta Nowaka 200 eurow dali. Kniha je w haperleji wušla. Hižo naspomnjeny delnjoserbski spēwnik za džěci, wulět ze Serbskim busom do Delnjeje Łužicy kaž tež wobdželenje Delnjoserbow na cyrkwinski dnju we Wojerecach su znamjenja, zo so wo dobry zwisk k Serbam w Delnej Łužicy prócujemy.

Přehlad wo financach

Na darach za powšitkowne zaměry našeho towarstwa smy hač dotal dóstali 369 eurow a přinoški našich sobustawow su we wysokosći 287 eurow dóšli.

Za Pomhaj Bóh smy hač dotal dary we wysokosći 870 eurow (2006: 1.144 eurow, 2005: 773 eurow) dóstali a abonentske pjenjezy we wysokosći 1.169 eurow (2006: 1.433 eurow, 2005: 1.004 eurow). Nimo teho podpěrujetej wudawanje Pomhaj Bóh Załožba za serbski lud a sakska krajna cyrkej. Wšitkim darićelam, abonentam a spēchowarjam so wutrobnje džakujemy. Z tym je financowanje Pomhaj Bóh za lětsa zawěšćene. Tuchwilu hišće njewěmy, w kotrej wysokosći budže a móže Załožba za serbski lud w přichodnym léce wudawanje našeho časopisa podpěrować.

Wuhlad na léto 2008

Cyrkwinski džen chcemy klětu 28. a 29. junija w Rakecach swjećić. Planowane je zaso pućowanje serbskich swójbow a dwórski swjedžen we Wuježku. Džěci wjesela so tež hižo na nabožny tydžen a cyle wěsće budže zaso wulět ze Serbskim busom. Na publicistiskim polu chcemy so dale wo Ochranowske hesła a wo wudawanje našeho časopisa Pomhaj Bóh prócować. Na reformaciskim dnju budže zaso zhromadźina našeho towarstwa. Přeprošenje za naše klětuše schadźowanje rady přijimam.

Na jednu naležnosć chcú hišće skedźbnic: Trjebamy młodych ludźi, kiž bychu naše předewzaća sobu njesli a nam pomhali. Myslu tu wosebje na nabožny tydžen. Ale tež hewak bychmy mjez našimi člonami rady młódsich ludźi witali. Tuž was wšitkich namołwju: Jeli maće składnosć, tak narěčće młodych ludźi a spytajće jich za naše serbske ewangelske žiwjenje zajimować.

Na kóncu swojeje rozprawy chcú so wšitkim džakować, kotřiž su džělo našeho towarstwa podpěrali. **M. Wirth, předsyda SET**

Sobustawska zhromadźizna SET w Budyšinju

W rjenje wobnowjenej Budyšinsej cyrkwi zeńdže so reformaciski džen popońdnu 37 sobustawow a hosći k zahajenju hłowneje zhromadźizny Serbskeho ewangelskeho towarstwa. Po witanju přez sup. Malinka a zhromadnym kěrļuš měješe farar dr. Buliš nutrnost, w kotrež rozpominaše zmysł hesła „Ecclesia semper reformanda“. Njeńdže wo to – tak wón rozloží –, cyrkej přeco zaso přeměnjac, ale wo to, ludźi ke Chrystusej wjesć. Tute prócowanje jednoći ewangelisku a katolsku cyrkej. Pomodlichmy so za jednotu we wěrje.

Kurt Latka z Přiwćic rozprawješe wo wobnowjenskich dźěłach, kiž su so w zašłych lětach wukonjeli. Tak dósta cyrkej nowy zwón a nowy podstawk za zwony. Sćěhowaše wonkowne a nětko nutřkowe wobnowjenje, kotrež njeje hišće dokónčene, ale ma so po financielnych možnostach krok po kroku dale wjesć. Wosebje čakaja hišće mólbny na wobložanju łubjow na wotkryće a restauraciju. Njeje tež hišće dorozsudžene, hač njeměta so klětko zaso z wołtarja won wzać a na přenjetne městno na sewjernym boku cyrkwy wrócić. Poslednje wulke wobnowjenje cyrkwy bě so stało w lěće 1934, hdyž bě Kurt Latka hólc. Njehladajo wysokeje staroby je wón nětko motor nětčišeho wobnowjenja. Přez jeho njesprócnje zasadnje, přez dary, podpěru a dźěło wosadnych a mnohich dalších jednotliwcow a firmow so małej, jenož 320 sobustawow ličacej Budyšinsej wo-

sadze poradzi swój drohotny Boží dom přichodnym generacijam w dobrym stawje dale dać.

Po zahajenju w cyrkwi čakaše na zhromadženych w Šerachowym domje na knježim dworje prawa kermušna hosćina, kiž běchu Latkec swójbni z pomocnicami přihotowali. Wutrobny dźak za samopječeny tykanc a wšu dalšu prócu! Po tajkim čělnym wokřewjenju poda předsyda Měrćin Wirth rozprawy wo dźěławosći towarstwa w minjenym lěće (hlej strona 8). Knjez Sembdner zdźěli, zo su pjenježne naležnosće towarstwa w najlěpšim rjedže. Pokładnicy Lubinje Exlerowej a rewizoromaj Manfredej Freudenbergeje a Handrijej Sembdneje wupraji so dźak za dźěło.

W diskusiji informowaše sup. Malink wo tym, zo je so Wojerowčanam lětuši serbski cyrkwinski džen tak zalubił, zo chcedža klětu spočatk junija zaso něšto podobne přewjesć. Tak změjemy klětu najprjedy serbski domizniski džen we Wojerecach a bórže po tym cyrkwinski džen w Rakecach. Zjednoćić so woboje njehodźi, dokelž je to jedne bóle na serbsku folkloru, to tamne bóle na serbsku rěč wusměrjene. Prašenje so staji, hač smy z tym hižo pola „Wendish Fest“, kaž jón potomnicy Serbow w Texasu swjeca. Dale skedźbni sup. Malink na trěbne serbske dźěło z dźěćimi. Potrzeba tu je w pěstowarnjach a šulach, tež městno tu je, ale nimamy nikoho, kiž by tele dźěło wukonjeć móht. Na prašenje za stawom

přihotowanja nowych serbskich spěwar-
skich zdźeli sup. Malink, zo předewzaće
tuchwilu wotpočuje a zo je w přichodze
předewšěm dźěło začichim trěbne. Hanka
Tarankowa skedźbni na hrožace wotba-
growanje Slepjanskich wsow a namjeta-
waše zhromadne modlitwy za jich wucho-
wanje. Wjacori rěčnicy na to pokazachu,
zo je položenje dosć komplikowane. Nima-
my wokolo Slepého žadyn protest přećiwo
wotbagrowanju. Vattenfall je tójšto ležow-
nosćow pokupił. Tež serbske wěcy so hižo
wot energijoweho koncerna žiwja. Tak
plaći Vattenfall němsku přiłohu Serbskich
Nowin a w Delnjeje Łužicy serbske dźěło
fararja Schütta, za kotrež braniborska
cyrkej žane pjenjezy nima. Měrćin Wirth
zdźěli, zo su so wot SET wudate serbske
spěwy za dujerjow do wosadow dóstali.
Tak maja je wosady Slepó, Rakecy, Łaz,
Hodźij, Bart, Poršicy a Michałska wosada
w Budyšinju. Dr. Herrmann doda, zo by CD
z nahrawanjami tutych spěwow trěbna by-
ła, zo bychu dujerjo slyšeli, kak maja hrać.
Měrćin Wirth pokaza na to, zo trjeba to-
warstwo młodych člonow. Tuž je čim bóle
zwešelace, zo na zhromadźiznje serbski
młodostny z Budyšina towarstwu přistupi.

Z kěrļušom, modlitwu a požohnowa-
njom so zhromadźizna skónči. Mnozy
chwatachu z Budyšinka do Budyšina,
hdžež so nawječor ze swjedženskiemi kem-
šemi wobnowjena Michałska cyrkej zaso
wosadze přepoda. **T.M.**

Koncert serbskeje skupiny „Servi“ w Lubinje

Jan Bělk pochadza z Čorneho Hodlerja pola Budyšina, skutkuje pak hižo lětdziesiątki blisko Berlina, ale čuje so jako Serb. Tež jeho dzowka, Carolina Eyckec, kaž móžachmy to njedawno w Rozhledze čitać, je Serbowka a jedna z najznacjšich solistkow

swěta na tereminje – instrument to, wo kotrymž ani w swójim 24zwjazkowym Brockhausu zapis njenamakach, a tola je wón přeni elektroniski instrument swěta, wot ruskeho wědomostnika wokoło 1925 wunamakany. To nam Jan Bělk na koncerće w přepjeljenej Lubinskej cyrkwi rozjasni.

Elektroniska hudźba a z wjele elektroniku wuhotowana „multimediashow“ to potom tež bě, štož dožiwichmy sobotu, 10. nowembra, w cyrkwi Paula Gerhardta w Lubinje. „My“ – to su člonjo Serbskeho blida Berlin (pola nas so jenož serbsce rěči!), kotrychž bě Serbske blido Nowa Niwa (tam to bohužel cyle tak njeje, ale wobsteji na-

džija!) do Lubina přeprošyli. Zetkachmy so do koncerta w přitulnej korčmje w Lubinje a zeznachmy jara zajimawy fenomen, wo kotrymž tež njedawno na wědomostnej konferency w Choćebuzu slyšach: W zwisku z turizmom, wot kotrehož su mnozy džensa w tutym regionje žiwi, wožiwja so tež (deljno)serbska rěč.

A potom džechmy do cyrkwy, kotraž bě hižo hodzinu do koncerta skoro přepjeljena a widzachmy a slyšachmy tutu „multimediashow“. Na Paula Gerhardta a jeho čas dopominaše měščanski pisar, předstajeny wot Istvána Kobjele z Budyšina, a widzachmy mnoho swěťowych instalacijow. Popowa, abo kaž so tuta hudźba mjenuje, wězo njebě nam „starym knjezam“ runje bliska, ale wopytowarjam so po wšěm zdaću lubješe, kaž to priklesk a wužadnje přidawka pokazowaše.

Myslu sej, zo dyrbimy tež jako starši so na tajkich poděńdženjach wobdźělić a to snadž druhdy samo „čerpjo“, ale njesmyž zasudžowace tute wašnje, kak džensa srjedźna a młoda generacija na tute wašnje so zeznajomja z našeje tradiciju.

Cyril Pjeh



Z koncertom serbskeje skupiny „Servi“ zakónči so 10. nowembra Lěto Paula Gerhardta w Lubinskej cyrkwi, hdžež bě wón něhdy byl z duchownym. Foto: I. Melcher

Před 110 lětami narodži so Maks Gros, swěrný Serb a křesćan

Čim starši sy, čim husćišo spominaš na swojeho nana, spytaš so dopomnić na lěta, jako běše wón tak stary kaž ty nětkole, a so prašeš, što je wón tehdy džěłał abo činił. Hdyž bywaja dny krótsje a lisćo pada, je dušina zwjazanosć z njeboh staršimaj a přiwuznymi sylniša hač hewak wob lěto. Je to čas, hdyž pokrywamy rowy z hačzkami a kwěćelemi za zymski wotpočink. Row staršeju a sotry sym před lětom zrunał, wšako su hižo 25 lět a dlěje njebozy. Stejo wostajit sym hortensiju, kiž je lětsa wosebje rjenje kćěła. Na samsnym městnje pohrjebanaj staj tež Rychtarjec mandželskaj, maćernaj staršej, mojej džěd a wowka, kotrymajž njerěkachmy hinak hač nano a maći.

Mysle chwataja wróco do džěcatstwa, k podawkam, kiž sym ze staršimaj abo je-nož z nanom dožiwił.

*

Prawidłownje hotowachmy so njedzeli po snědani na puć kemši. Hač do Budestic mějachmy skoro hodzinu nóżkować. Mać so ze zdrasćenjom přeco dlješe, tak zo so hižo přeni kěrluš spěwaše, hdyž do cyrkwy zastupichmy. Ja mějach z nanom městno horjeka blisko piščelow, mać sydaše deleka. Wobjed sydaše njedzeli dosć pozdže. Po wopłokowanju so wšitcy na poł hodžinku lehnjehmy, mać na konopej w kuchni, ja z nanom w dobrej stwě.

Potom běše pućowanje z nanom na programje. Najprjedy hač do „Šlepy“ blisko Bobolc do Henčlec korčmy na piwo a limonadu, wottam wróco a na Dobrušanske hrodzišćo, dale do Slónkac a při Sprjewi zaso wróco do Džěžnikac. Tu pozastachmy najbóle hišće pola čety Almy Šofćineje, najmlódšeje sotry mojeje wowki, a wuja Paula w zahrodce, hdžež dorosćeni w lawbje bachtachu. Druhdy pozastachmy hišće w industrijnej štwórci w Rotec hosćencu na jedne čorne a limonadu. (Na teritoriju džzensnišeje gmejny Hornja Hórka mějachmy do wójny 15 hosćencow a 8 pjekarnjow.)

Moja 15 lět starša sotra so na naju wuprawach njewobdžěleše. K jědži běše wona tu a potom zaso fuk, najbóle pola swojeje přecelki Hanki Rjekec w susodstwje. Ja tam tež rady chodžach, dokelž dóstach wot Hanki přeco puding. Jeje nan běše mój kmótr a wón sydaše na kemšach pódlaju.

Na lětnich njedzelach wumjeće nan huno a dwór a mazaše koleska rěblowaneho woza a tež „kostnowoza“. Potom rjedžeše a mazaše swoje a maćerne koleso za jězbu k wowce. Nanowa mać bydleše sama na wuměnk w Zuborničce. Startowachmy po wobjedze. Moje sedlo běše sobu na nanowym kolesu; dyrbjach kedžbować, zo noze do stpicow njetyknu. W bydlenju pola wowki Ernestiny wonješe přeco za hribami. A do hribow tež kóždy króć z nanom džěchmoj. Po tym wopyta nan Martu Bjarsec a

tež swoju něhdyšu lubku. Předotho tam njewosta, přetož moja mać běše jara žarliwa. Druhdy přińdže tež nanowa sotra Frieda ze swojimaj džowkomaj-dwójnikomaj na wopyt. Potom běše wowcyna dobra stwa při kofejpicu poľna. Nan džiwaše přeco na to, zo so lampy při kolesomaj swěća, přetož hotowachmy so hakle po wječeri, ke kotrejž sydachu pječene hriby, zaso na dompuć.

Šěsć dnjow wob tydžeń chodžeše nan do papjernika w Hornjej Hórce na džěto. Džělaše jako tepjer we wulkej kotoľni. Nošach jemu druhdy wobjed wot doma a sedžach z nim na łuce, doniž njebě dojědł. Najbóle wostajit mólčkosć za mnje wyše, ta přeco lěpje słodžeše hač doma.

Připódlu wobhospodarještaj staršej póľko 34 arow při puću do Přišec, wulku zahrodu doma z 30 sadowymi štomami, zahrodu ze zeleninu a wulku łuku, kiž nan wot papjernika wotnaja. Kóždy druhý džěń jědžeše nan ze mnu po džěcel na polo abo na łuku po trawu za tři kozy a swinko. Mać zastarowaše domjacnosć a skót a džělaše sobu na polu. Mějachmy tam wše kultury kaž burja, k woranju wupožčowaše sej nan konje wot susoda a pomhaše jemu za to na žnjach a při zapožženju fajmow z runklucy a běrnami. Za čas žnjow stawaše so tež, zo nakładowachmy posledni wóz runklucy abo běrnow při mēsačku a jón přez hórku domoj čišćachmy.

Za blidarske a wojnarske džěta měješe nan na łubi džěłarnju. Porjedzowaše we wójnskim času tež wše naše črije, hdyž trjebachu nowe póduše abo železa. Tute džěto wukonješe w kuchni. K šiću rozdrětych šowow nošachmy črije k serbskemu šewcej Rawšej. Změny na twarjenju a ležownosći bě mój džěd Korla Bohuwěr Rychtar nanej zakazał. Jeničce přetwar drjewjanych nuznikow na masiwny twar w lěće 1923 je jemu dowolił. Wšě druge twarske džěta, kaž pоторhanje drjewjaneje předchěžki a natwar masiwneje, wobmjentanje fasady a powjetšenje woknow z runočasnym redukowanjom ličby woknow na položcu staj staršej 1950 a 1960/61 realizowaťoj z pomocu twarskich firmow a z wjele swójskim džěłom.

*

Mój nan Maks Jurij Gros narodži so 2. decembra 1897 w Zuborničce jako přenje džěco ratarskeje džělaćerki Ernestiny



Maks Gros z mandželskej Metu na jeju zlotym kwasu dnja 25. oktobra 1969

Foto: priwatne

Grosec. Jeho nan Paul Härtel njeje so w holcu a džěco starał. Wotrostł je Maks tehodla pola maćerje a na kuble wuja Jurja Grosa w Zuborničce. Pola njeho dyrbbeše jako šulski hólc wjele džělać. Rano do započatka šule dyrbbeše z konjacym zapřahom na polo po džěcel jěć, kiž dyrbbeše tež sam z kosu syc. Tež po šuli zbywaše jemu maľo časa za hrajanje a šulske nadawki. Hač do štwórteho lětnika sydachu wšě džěci hromadže w jednej rumnosći w Zuborničce. Wot 5. do 8. lětnika chodžachu do „Kocoroweje“ šule w Stróži. Wučba běše němska a serbska. Konfirměrowany bu nan jutry 1912 w Barće.

W Stróži wopyta tež tři lěta doľho pokročowansku šulu, runočasnje džělaše w ratarstwje. 1916 dyrbbeše k wojakam a bórce na frontu do Francoskeje, hdžež bu na łochću praweje ruki zranjeny, čehoždla měješe pozdžišo přeco čeze při pisanju. 1919 bu z wójnska pušćeny a džělaše lěto w brunicowni Olba. We winowcu 1919 woženi so z Metu Rychtarjec z Džěžnikac. Lěto pozdžišo přecahny mlody por k staršimaj mandželskeje, kotrajž měještaj w Džěžnikacach chěžu a póľko a běštaj krutaj Serbaj. 1920 narodži so Ilsa a 1923 Herbert, kiž pak hišće jako čěšenk zemrě. 1935 potom narodži so 35lětnje maćeri syn Helmut. Byrnjež buštej wobě džěsći serbskej wočehnjenej, njemóžeštaj staršej temu zadžěwac, zo džěsći w lětach Druheje swětoweje wójny němsce wotmoľwještej.

Wot 1920 do 1923 běše Maks Gros jako pomocny kowar we wagonowni w Budyšinje přistajeny. Potom džělaše dwě lěće w skale w Hornjej Kinje a w cyhelnicy w Bobolcac. Wot 1925 do 1945 chodžeše na džěto do papjernika w Hornjej Hórce, najprjedy bě tam z pohončom, potom z tepjerjom. Tam so dnja 18. nowembra 1937 sta, zo chcyše jeho jedyn sobudžělaćer zajědojčić ze žeritym natronom (Ätzatron), kiž je jemu do nudlow změšał. Zawidžeše jemu jeho dobre džělowe městno. Nan je palacy slód hnydom pytnyl a →

A Wend at the End – Serb na kóncu swěta

Z wopyta pola naju džěci w Milwaukee, Wisconsin, jědžechmój z mandželskej dom do Austina, Texas, přez Ft. Smith, Arkansas, hdžež wostachmój přez nóc. Rano so z pohladnjenjom na kartu dowěchmój, zo njejsmój daloko wot Pushmataha County, Oklahoma, hdžež přežiwi Mato Kosyk poslednje 16 lět swojeho žiwjenja. Wćipnaj so za tutu čaru dom do Texasa rozsudžichmój.

Bě to lětsa dnja 10. nowembra, trochu po tym, zo bě nazymska pycha štomow swój wjeršk překročila. Wokolne hory w přirodnym parku Ouchita National Forest blyščachu so w krasnych nazymskich barbach. Čim bóle so Kosykwemu poslednjemu domej bližachmój, čim bóle zdaše so tale wotležana kónčina być kóncu swěta. Hórski rječaz wupřestrěwa so wjele kilometrow na wuchod, bjeztoho zo bychu



Z hlíny a słomy twarjena hěta Choctaw-Indianow w Albionje Foće: D. Zersen

na karće někajke sydlišća widžec byli.

Jow to potajkim bě, hdžež so Mato Kosyk, najwjetši basnik Delnich Serbow, na wuměnk zasydli, po tym zo bě jako lutherski farar služil w El Reno, Oklahoma. Tu zemřětaj jeho syn Georg a jeho mandželska Anna. Tu zetka indiansku holcu, wo kotrejž tak rjenje pisa w swojej basni „Indianarka“. Tu so znova zmandželi z Wilmu Filter a tu bu pochowany.

Blisko Albionje pokazuje tafla na wjesne pohrjebnišćo, hdžež chcyše Kosyk porjadnje pochowany być – nic pódla swojeje mandželskeje a swojeho syna, kiž buštaj blisko domu pochowanaj. Je to wosamócene městno z wjele narownymi kamjenjemi ze zašeho lěstotka. Albion samón je hospodarsce deprimowaca wjes. Domjacnosć ma wob lěto 14 000 dolarow dochodow. Wobydlerjo tu žane džělo njenamakaja. Jich domy su małe a spadane, někotři su žiwi w bydlenskich wozach. Srjedz wsy maš hromadu spadanych wobchodow. Su wopušćene tajke, kajkež běchu snadž před 50 lětami byli. Dopominaja na rozpadowace a hnjicace kirbisy.

Njedaloko wsy je narodne zhromadźenišćo Choctaw-Indianow. Ze swojim wopytom běchmój runje Džeń weteranow (Veteran's Day) wutrychitaj. Někak 300 prawobydlerjow bě so zhromadziło k spominanju na swojich padnjenych w zaštych wójnach. Jedyn wojak dopominaše na to, kak wuznamni běchu woni za čas Druheje swětoweje wójny byli. Wužiwojo rěč Choctaw-Indianow pisachu tehdy zaklučowane powěsće, kiž njepřećeljo njemóžachu dešifrować. Hnydom pódla steji samotna indianska hěta, twarjena z hlíny a słomy.



Pohrjebnišćo w Albionje, Oklahoma, hdžež je Mato Kosyk pochowany

Kosyk by tajku sceneriju rozpominał. W swojej basni „Indianarka“ wón poľny styska přirunuje: Runje tak, kaž zda so indianska holca być spodziwnje cuza w so přeměnjacej kulturje, přežiwa tež wón, Serb z Europy, swoje poslednje dny tu na kóncu swěta, daloko přeč wot přiwuznych a přećelow swojeje domizny.

Bolostne mysle so nanuzuja – dopomnjeće na imigrantow, kiž zeslylnjachu Ameriku, sami pak we wotležanych kónčinach čerpjachu pod styskom za domiznu, žedžo so za troštom zaštych časow a městnow. Albion a jeho wokolina dopominatej (bjez wopomjatneje tafla) na tajke wosudy a na bohate dary, kiž su serbscy ludžo Americe dawali.

David Zersen,
prezident n. w. Concordia
University Texas

⇒ wšo wuplunyl. Před sudnistwom móžeše so winik džesačlětnemu jastwu přez to wuwinyć, zo twjerdžeše, zo chcyše jemu ze žortom kljij do jědže měšec a zo je mylnje jušku z wopačneho hornca brał a so jara stróžil, hdyž je G. zarježil, a je jemu hnydom pomhał (Bautzener Tageblatt 19.2.1938).

1945 je nan dyrbjał sobu demontować cyły papjernik (z wuwzaćom tepjernje) a cyły zawod za młóćawy a słomowe prasy Raussendorf. Wšě mašiny džěchu jako reparacije do Ruskeje, tam su z dweju papjernikow zaso jedyn natwarili. Wot 1946 do 1966 džětaše nan jako tepjer w twornji za rozbuchadla w Hnašecach. Tam měješe 1959 čezke njezbožo, na kotrehož sčěhi by skoro lěwu ruku hač k lochćej zhubil. Dwaćeci lět doľho, wot 1939 do 1959, skutkowaše připódla jako tótka a w pohrjebnišćowym wuběrku w Džěžnikecach. Běše hłowny iniciator twara čěłownje w lěće 1956, kiž je so k zwonowej wěži přitwarila a so wot Budestečanskeje wosady z pomocu wjele darow ludnosće financowala.

W lěće 1948 zastupi Maks Gros do strony SED, wosta pak sobustaw cyrkwyje a běše pobožny hač do kónca swojeho žiwjenja. Wot 1948 do 1952 běše přisažnik při krajnym sudnistwje w Budyšinje. Wot 1951 do 1963 bě gmejnski zastupjer w Hornjej Hórcce. W tutej době mějachmy tam pječ wolenych Serbow. Z lěta 1919 sem běše w džěłarnistwach organizowany.

Do Domowiny zastupi Maks Gros 1922 do lěto młodeje skupiny „Łužica“ w Hornjej Hórcce, w kotrejž so čas žiwjenja sylnje angažowaše, wosebje po wójnje wot 1945 sem. Wot 1951 do 1978 běše jeje předsyda. W tutej době dožiwi skupina sylny rozkčew. Mějachmy měsačne zhromadizny z přednoškami, lětny wulět a kulturny swjedžen z džiwadłowej hru. Před kóždym zarjadowanjom zeńdže so pječ čłonow sylne předsydstwo. Njeličomne su kilometry, kiž je Maks Gros z mopedom a kolesom do wšěch wjeskow gmejny a do Budyšina za Serbstwo po puću byl. Za swoje wutrajne džělo buchu wón wosobinsce, dalši čłono-

jo skupiny a tež skupina jako cyłk wot župy a zwjazkoweho sekretariata Domowiny wjace króć wuznamjenjeni. Sobustawstwo pak rapidnje spadowaše. Asimilacija spěšnje postupowaše, dokelž falowaše nam młodžina. Hdyž mějachmy 1951 z 250 sobustawami najwyši staw čłonow, běchu to 1978 jenož hišće 68. Po 7. DB tež žani šulerjo-serbšćinarjo z Hornjeje Hórki wjace na Serbsku rozšěrjenu wyšu šulu šli njejsu.

Jara bolostne bě za Maksa Grosa, jako dyrbješe 1976 při marach swojeje džowki stać, krótko po jeje 56. narodninach. Tež smjerc mandželskeje, z kotrejž by tak rady dejmantny kwas dožiwił, w lěće 1978 jeho jara zmta.

Maks Gros zemřě 16. junija 1981 w 84. lěće žiwjenja w Chróstawje w chorowni. Pohrjebne předowanje měješe farar Lange z Budestec němsce a superintendent n. w. Gerhard Wirth serbsce. Kurt Grělink porěča w mjenje Domowiny.

Wulki džak Tebi, nano!
Twój syn Helmut

Helmut Gros

Powěšće



Na njedawnym serbskim wosadnym popołdnu w Bukecach wuhotowachu džěći z Witaj-skupiny Bukečanskeje pěstowarnje pod nawodom pěstowarkow krótki serbski program. Foto: J. Malink

Njeswaćidło. Pjenježny fonds za nowonatwar cyrkwineje wěže dale přiběra. Hač do 1. oktobra je so dohromady 109 595,92 eurow darilo.

Wětošow. W tudyšej němsko-serbskej cyrkwi wuhotowachu wjacore delnjoserbske chóry na poslednej njedźeli w oktobru nazymski koncert pod titulom „Wěnc słowjańskich spiwow“. Nimo delnjo- a hornjoserbskich zaklinčachu předewšěm česke, pólske a słowakske spěwy. Bohužel bě koncert ze 36 připoslušarjami jenož snadnje wopytany.

Choćebuz. Předsyda braniborskeje serbskeje rady Harald Końcak a jeho zastupnica dr. Madlena Norbergowa stoj so 30. oktobra z Choćebuskim superintendentom Matthiasom Blummom zetkaloj. Rozprawještaj jemu wo nětčišim serbskim cyrkwiniskim žiwjenju w Delnej Łužicy a prošeštaj jeho so zasadić za krute přistajenje serbskeho fararja. Superintendent přilubi, wo tutej naležnosći w blišim času porěčeć z generalnej superintendentku Heilgard Asmus.

Budyšin. Pogromowu noc lěta 1938 wopominachu 9. nowembra w Budyšinje z dwěmaj zarjadowanjomaj. W cyrkwi klóšterka wuhotowaštaj Petra Kaulfürstowa a kaplan Andreas Kutschke nyšpor z čitanjom, wopomnjeće na židowskim pohrjebnišću wobrubichu šulerjo Serbskeho gymnazija.

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamolwita redaktarka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 0 35 91/60 07 11, e-mail: PomhajBöh@gmx.de)
Čiść: MAXROI Graphics GmbH, Zhorjelc
Postvertriebsnummer: F 13145

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Bautzen

Přinoški a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Založby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.

Lětny abonement plaći 8 eurow.

Praha. Z dwudnjowskim zarjadowanjom woswjećichu druhu kónc tydženja w nowembru stolětne wobstaće Towaršnosće přecelow Serbow w Praze. Mjez něhdže 60 wobdźělnikami bě tež delegacija ze Serbow. We wjacorych přednoškach předstajichu so stawizny towarstwa. Nětčiši předsyda towarstwa je inženjer Hanuš Härtel.

Drježdźany. Wot 16. do 25. nowembra wotmě so nadróžna zběrka sakskeje diakonije. Pod heslom „Chudych maće kóždy čas – ludžo bjez bydlenja w zamóžitym kraju“ zběraše so lětsa za bjezdomnych.

Hrodzišćo. W blišim času zjednoća so wosady Wóspork, Kotecy, Hrodzišćo a Bart do jedneje wosady, kotraž budže Hrodzišćo rěkać. W zašlych lětach so tute štyri wosady hižo jako sotrowske hromadže zastarowachu wot dweju duchownej, kiž bydleštaj w Hrodzišću a Wósporku. Městno we Wósporku je tuchwilu wakanatne, za nje pak předleži přizjewjenje. W Hrodzišću skutkuje wot lěta 1994 jako naslědnik Jana Malinka farar Albrecht Ehrler.

Dary

W oktobru je so darilo za Pomhaj Bóh 50 eurow, 30 eurow, dwójce 20 eurow a 15 eurow a za Serbske ewangelske towarstwo 50 eurow. Bóh žohnuj dary a darićelow.

Spominamy

Před 280 lětami, 27. decembra 1727, zemřě w Minakale farar **Jan Langa**. Narodił bě so wón 1669 jako syn bura w Palowje. Gymnazialne wukublanje dósta na wjerchowskej šuli St. Afra w Mišnje, teologiju studowaše w Lipsku. Třom serbskim wosadam bě z duchownym: 1696–1704 skutkowaše w Budyšinku, 1704–1710 w Smělnje a 1710–1727 w Minakale. Jan Langa słuša k tym mužam, kiž darichu serbskemu ludej Bože słowo w maćernej rěči. Zhromadnje z Janom Běmarjom w Budestecach, Janom Wawerom w Bukecach a Matejom Jokišom w Hbjelsku přeloži wón bibliju do serbsčiny. Wjac hač džesać lět tući štyrjo pódla swojich zastojnskich winowatosćow na přeložku džělach. W aprylu 1716 z džětom započachu, w septembur 1727 je zakončichu. 1728 biblija pola Dawida Richtera w Budyšinje wurdže. Předstowo w němskej a serbskej rěči napisa Jan Langa. Samsni štyrjo duchowni přeložichu a wudachu 1730 „Štwore póznaća křesćianskeje wěry“. Z fararjom Pětrom Šerachom w Chrjebji so Jan Langa rozestajowaše dla jeho nowowudaća Warichiusoweho katechizma. Dwaj jeho synaj, Jan Balthasar a Jan Bjedrich, fararjej w Njeswaćidle a w Bukecach, přeložičtjaj a wudaštaj runja nanej tehorunja serbske nabožne knihi. Jan Langa je jenički z přetožowarjow biblije, kotrehož narowny pomnik so wuchował njeje. Město teho zarjadowa nětčiši Minakalski farar Seffer w léce 2005 při cyrkwinej wěži małe wopomnišćo za Jana Langu. T.M.

Přeprašujemy

02.12. 1. njedźela w adwence

12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar dr. Buliš)

14.00 wosadne popołdnje w Slepom (sup. Malink)

08.12. sobota

15.00 ekumeniske wosadne popołdnje w Drježdźanach w cyrkwi swj. Jozefa (sup. Malink)

09.12. 2. njedźela w adwence

14.00 kemše w Budyšinje w Michałskej (sup. Malink), po tym adwentnička na farje

15.12. sobota

17.00 adwentny koncert Serbskeho gymnazija w Michałskej cyrkwi

16.12. 3. njedźela w adwence

12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)

23.12. 4. njedźela w adwence

09.30 kemše z Božim wotkazanjom w Rakcach (sup. Malink)

25.12. 1. dzeń hód

10.00 kemše z hodownej hru w Serbskej cyrkwi w Choćebuzu

12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar dr. Buliš)

26.12. 2. dzeń hód

10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej z kemšemi za džěći (sup. Malink)

30.12. njedźela po hodžoch

12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)

06.01. swjeden Třoch kralow

10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej z kemšemi za džěći (sup. Malink)

12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar dr. Buliš)